

УДК 159.9:316.62

ЛАНОВЕНКО І. І.*Академія праці, соціальних відносин і туризму (м. Київ)*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДГРУНТЯ ПРОЕКТУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Стаття присвячена проектуванню освіти, що визначає шляхи професійного розвитку особистості як умови розвитку суспільства. Через призму соціально-психологічного підходу розглядаються концептуальні ідеї щодо проектування якісної юридичної освіти. Критично осмислюються існуючі підходи до організації освітнього простору юриста. Розкриваються складові професіогенезу особистості. Спеціальна увага приділяється питанням професійної самоідентифікації майбутнього фахівця. На ґрунті комплексного аналізу зроблено висновки щодо базисних соціально-психологічних основ проектування юридичної освіти в умовах модернізації суспільства, що забезпечують гармонійний розвиток «Я» професійного, «Я» – особистого та «Я» – соціального майбутнього юриста, здатність до критичного соціального мислення та самоактуалізації.

Ключові слова: проектування освіти, юридична освіта, вибір професії, професійна діяльність, освітній простір юриста, психологія професіогенезу, особистісний розвиток, формування «Я- концепції» майбутнього фахівця, самоактуалізація.

Постановка проблеми. У сучасному розумінні освіта розглядається як процес отримання систематизованих знань, необхідних для включення індивіда у суспільну взаємодію за рахунок залучення до культури, набуття, самостійно чи за допомогою наставництва та посередництва відповідних соціальних інститутів, умінь та навичок, що визначають його місце у суспільному розподілі. Освіта, як соціальний феномен, забезпечує кореспонденцію суспільно-історичного досвіду від покоління до покоління, формує особистість «конкретного історичного часу», визначаючи вибір форм активності та напрями адаптації.

Проектування освіти (проект – план, задум, образ того, що планується здійснити) визначає шлях еволюції суспільства. Освіта – це один з найважливіших соціальних інститутів, що забезпечує відтворення особистості (Г. Золотухін) та формування «майбутнього у її крові» (Ч. Сноу): політичного, ідеологічного, економічного тощо. Особливо це стосується освіти професійної, а саме: підготовки людини до ефективної діяльності певного виду. В умовах культурно-економічної модернізації, певного віяла альтернатив реформування соціуму, питання проектування юридичної освіти набувають особливої актуальності, оскільки мова йде про принципи соціальної регуляції та відповідну дискусію щодо інституціональної підготовки суб'єктів її здійснення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про значущість питань реформування вітчизняної юридичної освіти, оскільки вона втрачає свою психологічну складову (Ю. М. Швалб),

потребує системно-синергетичного підходу до учіння як самодетермінованого процесу (Л. З. Сердюк), потребує суб'єктного підходу до формування фахівця правничої діяльності (Н. О. Євдокимова).

Критики сучасної системи організації юридичної освіти фокусують увагу на таких її вадах, як: занадто академічність, черезмірний контроль з боку держави, відсутність полівалентного підходу до оцінки знань тощо. Фактично ми сьогодні спостерігаємо боротьбу прагматичної моделі освіти, відповідно котрій вона зводиться до індустрії навчальних послуг, та другої, що передбачає відповідальність держави за рівень загальної освіченості громадян. Як справедливо зазначає Ю. М. Швалб, усе залежить від мети (змісту) освіти та запитів практики. Теоретично він визначає три типи їх співвідношення: освіта «бачить» свою мету тільки у сфері трансляції культури та розвитку особистості і «не бачить» конкретний запит практики, освіта «бачить» свої цілі у поєднанні необхідності трансляції культури і задоволення запиту практики, освіта «бачить» свою мету тільки у задоволенні конкретного запиту практики, при цьому роблячи висновок, що «освітні інститути не можуть обмежуватися у своїх цілях тільки вимогами існуючих практик, так як у цьому випадку вихолощується власне освітній (розвивальний) зміст, і весь процес перетворюється у процедури тренажу та підготовки» [10, с. 79–80].

Виходячи з того, що проблеми розвитку професійної освіти значно ширші, ніж питання її технологічного змісту (організація викладання,

оцінювання та ін.), вони передусім пов'язані та відображають ті зміни, які відбуваються у сучасному суспільстві. Засновуючись на позиціях, що освіта, забезпечуючи цілісність процесів навчання, виховання, просвітництва, створює підґрунтя для «пізнання життя та запровадження знання у життя» (В. Мурашов), **об'єктом дослідження** є соціально-психологічні підґрунтя проектування юридичної освіти, **предметом** – профізіогенез особистості, **метою статті** є визначення соціально-психологічних основ проектування юридичної освіти в умовах модернізації суспільства, які забезпечують гармонійний розвиток фахівця, **завданням дослідження** є пошук компромісу між консерватизмом та модерном, між соціоцентричним та антропоцентричним підходом у її проектуванні через призму соціально-психологічного підходу до розуміння витоків професійного вибору та його реалізації у навчальній діяльності юриста.

С. Л. Рубінштейн для вивчення механізмів психічної діяльності людини у якості методологічної основи використовував принципи діалектики. Зокрема принцип розвитку, згідно з яким мова йде про рух до психологічних змін об'єкта освітнього впливу та водночас суб'єкта відтворення набутого досвіду, у наслідок чого відбуваються якісні перетворення.

Виходячи з цього, найважливішим завданням професійної освіти є особистісний розвиток студентства. Формування професіонала-правознавця процес складний, обумовлений віком та часом залучення у хід професійного розвитку, потребами особистості.

Когнітивний, емоційний та вольовий компоненти цього процесу прямо пов'язані з «Я-концепцією», «образом Я» особистості, як сукупності усіх уявлень індивіда про себе, споряджених з їх оцінкою [3]. Традиційно, посилаючись ще на праці У. Джеймса, соціальні психологи розглядають питання формування «образу Я» на перетині особистісної та соціальної ідентичності людини. Особиста ідентичність, як самовизначення, розглядається в термінах фізичних, інтелектуальних, моральних рис особистості; соціальна – самовизначенням у термінах віднесення себе до певної соціальної групи [1, с. 181].

Особисте та соціальне Я так чи інакше визначається рефлексивним віддзеркаленням змісту сприйняття власної ролі, впливаючи на вибір спрямування перевтілень, серед яких тактика та стратегія входження у соціальний світ з його професійним розподілом та статусною диференціацією є результатом прагнення самовизначен-

ня на шляху ствердження у людському існуванні (С. Л. Рубінштейн).

Якщо освітній проект розуміти як інноваційну ідею, спрямовану на підвищення якості професійної діяльності та, як наслідок, життя суспільної громади, його слід розглядати у контексті насамперед визначень напрямів інституційних змін трансформацій (перетворень) «життєвого циклу особистості», включаючи спонукальну, спрямовуючу, регулюючу функції мотивації.

Як відмічає О. О. Грачов, «очевидно, що в основі робочої моделі повинно знаходитися таке уявлення про людину, котра б уключала в себе основні детермінанти її життя» [4, с. 34]. Слід погодитися з тим, що саме з цих детермінант і повинні визначатися критерії ефективності того чи іншого проекту підготовки до професійної діяльності.

Суб'єктність у навчально-професійному процесі – це простір «особистісних смислів», сформованих на тлі соціальних прагнень, поклику, чи іншою мовою, усвідомленням своїх потенційних можливостей реалізації «Я-концепції», намірів формування таких соціальних відносин, у яких буде сформований позитивний зв'язок між професійною діяльністю та «образом Я».

У соціально-психологічному контексті вибір професійної діяльності найчастіше розглядається через призму співвідношення індивідуально-психологічних особливостей суб'єкта праці з технологією відтворення тієї чи іншої соціально нормованої форми активності у різних сферах суспільного конструювання (етимологічно поняття «професія» походить від лат. *profiteor* – оголошую власною справою, виконання котрої, передбачаючи реалізацію певних виробничих функцій, одночасно визначає статус особи, її місце у соціальній ієрархії на основі сформованої у суспільній свідомості ціннісної моделі трудових компетенцій).

На суто психологічному рівні вибір професії та реалізація професійних здібностей переважно аналізується як суперечливий шлях пошуку успішних форм адаптації особистості, показниками котрої передусім є узгодження соціальних позицій та очікувань, гармонізація психологічних станів.

Аналіз публікацій останнього часу свідчить про актуальність та поширеність уживаності у дослідженні професійної складової «образу Я» концепції професіогенезу. Так, Л. М. Мітіна оволодіння професією споріднює з якісною переробкою людиною свого внутрішнього світу, що призводить до принципово нового його устрою і

способу життя [9, с. 11]. З цих позицій професійний розвиток (саморозвиток) розгортається на основі суперечливої єдності «Я» діючого», «Я» що відображає», «Я творчого», впливаючи на зміни внутрішнього світу та вибору зовнішнього оточення, формуючи «Я концепцію» особистості.

Уявляється, що вибір життєвого шляху та його невід'ємної складової – професійного спрямування, визначається як творчою самодіяльністю, так і запитами та вимогами конкретно-історичного часу, що програмують самоптенціювання особи з відповідним виробленням суспільно прийнятних стратегій соціально-економічної діяльності.

Останнє окреслює актуальний, у межах завдань адаптації, нарис етапів професійного розвитку, коли мораль, право та плинні соціальні складові поля можливостей визначають зміст та напрямок соціалізації особи стості(соціальна ситуація професійного розвитку є визначальною у її детермінації).

Безпека та свобода є одними з головних суб'єктивно прийнятних чинників обрання напрямку професійної активності. Загалом, як показують психологічні дослідження, і на це слід звернути спеціальну увагу, вибір професії – це самоствердження і водночас розрахунок на відсутність загроз для «образу Я». Особистісно-емоційний аспект оцінки праці включає розуміння її сутності, уявлення про психологічно комфортний клімат виконання професійних завдань, визначення меж власних соціальних потенцій та «зони найближчого розвитку», що, у свою чергу, є показником рівня адаптованості до колективної форми виконання професійних обов'язків.

Вивчаючи психологію щастя, М. Аргайл, на основі узагальнень самооцінки респондентами внутрішньої задоволеності працею, визначив домінуючі її критерії: незалежність у виконанні завдання, його значущість та наявність зворотнього зв'язку [2, с. 68–69]. При цьому одним з головних чинників професійного щастя виступає внутрішня вмотивованість праці. Внутрішньо вмотивована професійна діяльність – це процес, який приносить людині задоволення, оскільки відбувається «заради самої себе» [2, с. 68].

Контекст процесу задоволення працею ми розглядаємо як гармонійне поєднання таких форм реалізації соціального буття людини, як, по-перше – усвідомленість уключення у соціальний контекст природного існування; по-друге – належність до культури; по-третє – опанування (привласнення) її результатів.

При проектуванні юридичної освіти, у контексті вище наведеного визначальним стає наголос на бажаних соціально-психологічних рисах майбутнього фахівця.

Гармонійне «Я» професійне», як вагомий чинник підтримання у злагоді «Я» особистого» та «Я» соціального» внутрішнього світу особистості, передбачає узгодження таких важливих чинників становлення суб'єкта інституціолізованої праці, як реконструкція теоретичного досвіду у практичній діяльності, ефективне застосування навичок, отриманих у ході професійного навчання на практиці, відтворення моральних корпоративних норм у професійному спілкуванні, отримання суспільно-значущого результату праці та встановлення плідних відносин з членами професійного цеху.

Наведений підхід передбачає формування, бажаної ідентичності у контексті: а) професійно належного; б) професійно виправданого; в) професійної групової належності; г) здатності до критичного сприймання професійно-значущої інформації; д) різновалентної оцінки ситуації професійного конфлікту.

Згідно з еволюційно-синергетичною парадигмою (І. В. Меньшиков, В. О. Харитонов), освітній простір – це динамічна єдність суб'єктів освітнього процесу і системи їх відносин. Узагальнюючи стосовно розуміння професійних ознак фахівця-юриста, можна визначити підсистеми суспільного змісту професіоналізації діяльності: академічну, операційну, моральну та комунікативну її складові.

Не ставлячи завдань концептуальної дискусії щодо професіоналізму як соціальної ознаки особистості, все ж таки дозволимо собі виділити напрямки психологічних пошуків у цій сфері: психопедагогічні, приматом яких є технології освіти; особистісно-орієнтовані методи; когнітивний підхід; акмеологічно орієнтовані методи; нарешті пошуки у царині гуманістичної психології, яка, відповідно до обраного предмету дослідження, розкриває готовність людини до самоактуалізації вибору пізнання оточуючого світу та внутрішнього психологічного змісту своєї життєдіяльності.

Критерієм ефективності у цьому контексті можна визначити поступову інтеріоризацію всіх складових особистісної та соціальної ідентифікації людини як фахівця. Зокрема у межах аналізу рефлексивних технологій актуалізації позиції професіонала, що розвивається, С. А. Мінюрова, окрім готовності до вибору професії, визначила такі психологічні етапи професіогенезу:

- 1) представленість свідомості різнобарвних життєвих відносин професіоналізації, заснованих на різних мотивах;
- 2) встановлення взаємозв'язків між життєвими відносинами професіоналізації;
- 3) визначення перспектив професіоналізації у конкретних умовах життєдіяльності на основі осмислення мотивів, цінностей [8, с. 28].

Мова йде передусім про усвідомлення культурних вимог, пов'язаних з місцем і роллю професіонала-юриста у загальній структурі соціально-психологічної та виробничої організації суспільства, коли фактично у сучасних реаліях соціоцентричний підхід, заснований на прагматизмі, переважає антропоцентричний.

Згідно з прагматичним поглядом на зміст професійної освіти, єдиним критерієм її ефективності виступає досягнення індивідуального благополуччя завдяки матеріальному, що, у свою чергу, дорівнює соціальному успіху. Однак, така практика в організації професійної освіти, на нашу думку, порочна за своєю суттю, оскільки інтелект – це не тільки «Я» знаю» або «Я» належний», «Я» маю», але і «Я» можу знати», це загальний розумовий потенціал людини, який дозволяє навчитися вчитися, і цю здатність неможливо цілком формально оцінити.

«Я»знаю» та «Я» вмю робити висновки, здатний до абстракції, я – той що вмю утворювати поняття» – це дещо різне, особливо у контексті реалізації принципів розвивальної освіти – актуалізації творчого потенціалу людини.

Останнє яскраво ілюструється реаліями сучасної практики підготовки фахівців-правознавців, коли операційна її складова фактично отримала примат над усіма іншими. Вважаємо, що уніфікований кон'юнктурний підхід до професіоналізму та успіху в організації та реалізації навчання створює іноді нездоланні перешкоди на шляху саморозвитку та особистісної самореалізації всіх суб'єктів, задіяних у навчальному процесі. Інтелект майбутнього професіонала – це психічна здатність до нестереотипного пошуку та реалізації відповідних змісту форм мислення та доцільних методів діяльності на випередження. Виходячи з реалій сьогодення, питання «На чому ґрунтується якісна професійна освіта?» набуває, на нашу думку, екзистенціального значення щодо визначення вектору еволюції українського суспільства та формування особистості, здатної творчо опановувати знання, продуктивно оволодівати вміннями та навичками, правилами та вимогами, необхідними для гармонійної інтеграції «Я» у соціально-психологічну тканину суспільного буття.

Без усяких сумнівів, – зазначає О. С. Мамешина, – якщо ВНЗ надає тверді знання у галузі науки і культури (офіційно визнані такими на рівні управління освітньою галуззю – авт.), якщо має добру матеріальну базу, то для багатьох людей це є вагомим підґрунтям для того, щоб вважати, що у такій установі надається добра освіта (хоча цього зовсім недостатньо).

Якщо ж в іншому навчальному закладі приділяється особлива увага морально-етичним аспектам формування особистості, то і цього недостатньо для того, щоб казати про якісну освіту. Лише поєднання (і тут слід прислухатися усім, хто бере на себе відповідальність формувати обличчя вищої школи України XXI сторіччя) пізнавальної та аксіологічної (тобто ціннісної) освіти, відображене і конкретизоване у навчальній програмі та освітньому проекті, дозволяє говорити про якісну освітню послугу [7, с. 17].

Г. С. Костюк відзначав, що здібності людини виявляються не тільки у тому, як вона засвоює і відтворює знання (зокрема отримані у ході навчання-авт.), а й як «розв'язує на їх основі нові завдання, творить щось нове» [6, с. 311].

Безперечно, слід погодитися, що у постіндустріальному суспільстві його ядром є креативний, самостійний фахівець, а прагнення людини та бажання реалізації свого творчого потенціалу стає ресурсом розвитку суспільства [5].

Значна кількість психологів, як на заході (В. Франкл, А. Маслоу, Е. Фромм та ін.), так і на сході (С. Л. Рубінштейн, О. О. Бодальов, О. С. Анісімов, Н. В. Кузьміна, О. К. Маркова та ін.) визначали формування здатності до саморозвитку, самовдосконалення, самопотенціювання, самоактуалізації, формування активної життєвої позиції, здатність включати себе у загальний соціальний контекст як пріоритет проектування освіти.

У контексті нашого підходу соціально-психологічне проектування юридичної освіти повинно базуватися на визначенні й можливостей актуалізації особистісних потенцій на шляху до:

- формування професійних ознак особистості;
- особистості як професійно соціалізованого індивіда (активного суб'єкта перетворення світу через суспільно-корисну працю).

Завдання сучасної освіти полягає насамперед у створенні сприятливих умов для самовизначення, самобудування та самопотенціювання особи. Нас обирають у якості самоактуалізованої особи. Ми обираємо (принаймні, прагнемо до здійснення такого вибору) шлях самоактуалізації, без якого здійснення життєвих намірів примарне, так само, як і примарною без самодостат-

нього професіонала є перспектива суспільного прогресу.

Операційна, моральна та комунікативна складові професійної освіти, з одного боку, алгоритмічно визначені досвідом ефективності провадження та оцінки пізнавальних, мислєдіяльни- сних та «політичних» закономірностей процесів у певній галузі суспільної практики. З іншого боку, професіогенез потребує спеціального під- ходу, бо людина у морально-етичному сенсі є унікальним продуктом еволюції, що потребує індивідуальної уваги та шани.

Як одна з соціокультурних умов та локомо- тивів самоактуалізації особистості, педагогіка вищої школи, повинна, у першу чергу, опікувати- ся культурою професійного «Я» самотворення». Мова йде насамперед про надання можливості людині реалізувати себе як компетентного про- фесіонала, здатного творчо реалізовувати соці- альні запити.

У цьому контексті, важливо усвідомити, що предмет професійної діяльності – це не річ і не процес, це зафіксований у суспільній свідомості певний, суспільно апробований спосіб самоствє- рдження особистості, категоріально визначений як «Бути» (у суспільному просторі) та «Мати» у сенсі опанування культурою (культура важливі- ша за предметні знання, це самостійний вибір бажаного та належного у сприйнятті змісту соці- альної інформації; формувати нове у собі та тво- рчо перевтілювати оточуючий всесвіт).

З іншого боку, хиби психологічного проекту- вання професійної освіти можуть призвести не тільки до некомпетентності молоді людини у певних сферах суспільної взаємодії, а й до того, що Х. Ортега-і-Гассет визначив як «учений неук» – амбіційний спеціаліст, некомпетентний у більшо- сті питань, що виходять за межі його спеціалізації.

Останнє є дуже небезпечним, оскільки юри- дична діяльність, створюючи та відтворюючи нормативно-правову реальність соціального життя, прямо пов'язана з долями багатьох лю- дей і спрямуванням вектору державного розви- ту взагалі. А отже, перед професійною школою постає глобальне питання організації навчаль- ного процесу таким чином, щоб сформувати у майбутнього спеціаліста цілісне уявлення про всесвіт, у якому розгортається його діяльність, здатності вирішувати комплексні завдання на ґрунті розуміння природи людини та її поведін- ки, спираючись на імперативні людські цінності.

Висновок. Виходячи з вище зазначеного у ході проведеного теоретичного аналізу проблем організації освіти юриста, професійна освіта,

зокрема юридична, передбачає глибоке оволо- діння сукупністю наукових поглядів щодо орга- нізації держави, державного (політичного) управ- ління та соціального проектування, ролі у цьому процесі права, впливу професійної діяльності на масову свідомість.

Проектування юридичної освіти повинно засновуватись на розумінні соціально-психо- логічних феноменів визначення змісту соціаль- ного буття та пошуку нових ідентичностей. Це світ, у якому відбувається «примирення» між бажаним та належним, між різними ідеологіями та соціальними прагненнями, між «Я»-професій- ним», «Я»-реальним», «Я»-ідеальним» та навіть «Я»-екзистенціальним». Професійна культура обмежує, й у той же час створює умови для реаліза- ції свободи вибору. Гарантією такої свободи ви- ступає освіченість як результат наукового пі- знання організації природи та соціуму, та сенс, що збагачує «власним поглядом» зміст усталених визначень меж утилітарного професіоналізму.

Подальшим завданням наших досліджень ми бачимо втілення вище окреслених ідей у прак- тичку реалізації проектів розвитку юридичної освіти, створення та апробації конкретних моде- лей актуалізації особистісних потенцій у межах професіогенезу у вищій школі. Їх відповідну ком- плексну соціально-психологічну оцінку, оскільки якість професійної освіти формує соціальний та психологічний портрет людини.

Список використаних джерел

1. Андреева Г. М. Психология социального познания. / Г. М. Андреева. — Изд. второе, перераб. и доп. — М. : аспект Пресс, 2000. — 288 с.
2. Аргайл М. Психология счастья: Пер. с англ. / Общ. ред. и вступ. ст. М. В. Кларина. / М. Аргайл. — М. : Прогресс, 1990. — 336 с.
3. Бернс Р. Развитие Я-концепции и воспитание. — М. : Прогресс, 1986. — 422 с.
4. Грачев А. А. Психологическое проектирование в организационно-психологическом исследовании / А. А. Грачев // Известия Российского государственного педагогического университета имени Герце- на. — 2008. — №5 — С. 32—37.
5. Иноземцев В. Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы: Учебное пособие для студентов вузов / В. Л. Ино- земцев. — М. : Логос, 2000. — 304 с.
6. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психіч- ний розвиток особистості / Г. С. Костюк; за ред. Л. М. Проколенко. — К. : Радянська школа, 1989. — 608 с.
7. Мамешина О. С. Психологическое сопровождение учебной деятельности в условиях информационно- го стресса: Научно-практическое пособие / О. С. Мамешина — Николаев: Изд-во ЮСИ ВУЗ «КСУ», 2011. — 240 с.
8. Минюрова С. А. Психологическое сопровождение выбора человеком стратегии саморазвития в про- фессии / С. А. Минюрова // V Международная научно-практическая конференция «Человек – образо- вание – профессия». 6—8 июля 2009 года / Под ред.

- Л. М. Митиной. — М. : ПИ РАО, МГППУ, 2009. — С. 26 — 30.
9. Митина Л. М. Психологические основы профессионального развития личности в системе «Человек – образование – профессия» / Л. М. Митина // V Международная научно-практическая конференция «Человек – образование – профессия». 6–8 июля 2009 года / Под ред. Л. М. Митиной. — М. : ПИ РАО, МГППУ, 2009. — С. 10- 15.
  10. Швалб Ю. М. Методология и теория экспертной деятельности: психологические аспекты. Монография / Юрий Михайлович Швалб. — К. : «Основа», 2013. — 240 с.
  5. Inozemcev V. L. Sovremennoe postindustrial'noe obshchestvo: priroda, protivorechiya, perspektivy: Uchebnoe posobie dlya studentov vuzov / V. L. Inozemcev. — М. : Logos, 2000. — 304 s.
  6. Kostyuk G. S. Navchal'no-vihovnij proces i psihichnij rozvitok osobistosti / G. S. Kostyuk; za red. L. M. Prokolenko. — К. : Radyans'ka shkola, 1989. — 608 s.
  7. Mameshina O. S. Psihologicheskoe soprovozhdenie uchebnoj deyatel'nosti v usloviyah informacionnogo stressa: Nauchno-prakticheskoe posobie / O. S. Mameshina — Nikolaev: Izd-vo YUSI VUZ «KSU», 2011. — 240 s.
  8. Minyurova S. A. Psihologicheskoe soprovozhdenie vybora chelovekom strategii samorazvitiya v professii / S. A. Minyurova // V Mezhdunarodnaya nauchno-prakticheskaya konferenciya «Chelovek – obrazovanie – professiya». 6–8 iyulya 2009 goda / Pod red. L. M. Mitinoj. — М. : ПИ РАО, МГППУ, 2009. — С. 26–30.
  9. Mitina L. M. Psihologicheskie osnovy professional'nogo razvitiya lichnosti v sisteme «Chelovek – obrazovanie – professiya» / L. M. Mitina // V Mezhdunarodnaya nauchno-prakticheskaya konferenciya «Chelovek – obrazovanie – professiya». 6–8 iyulya 2009 goda / Pod red. L. M. Mitinoj. — М. : ПИ РАО, МГППУ, 2009. — С. 10- 15.
  10. Shvalb YU. M. Metodologiya i teoriya ehspertnoj deyatel'nosti: psihologicheskie aspekty. Monografiya / YUrij Mihajlovich Shvalb. — К. : «Osnova», 2013. — 240 s.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Andreeva G. M. Psihologiya social'nogo poznaniya / G. M. Andreeva. — Izd. vtoroe, pererab. i dop. — М. : aspekt Press, 2000. — 288 s.
2. Argajl M. Psihologiya schast'ya: Per. s angl. / Obshch. red. i vstup. st. M. V. Klarina. / M. Argajl. — М. : Progress, 1990. — 336 s.
3. Berns R. Razvitie Ya-koncepcii i vospitanie. — М. : Progress, 1986. — 422 s.
4. Grachev A. A. Psihologicheskoe proektirovanie v organizacii psihologicheskogo issledovanii / A. A. Grachov // Izvestie Rossijskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta imeni Gercena. — 2008. — №5 — С. 32–37.

ЛАНОВЕНКО И. И.

СОЦИАЛЬНО- ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРОЕКТИРОВАНИЯ ЮРИДИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ РЕФОРМИРОВАНИЯ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Статья посвящена проектированию образования, определяющего пути профессионального развития личности, как условия развития общества. Через призму социально-психологического подхода рассматриваются идеи проектирования юридического образования. Критически осмысливаются подходы к организации образовательного пространства юриста. Раскрываются составляющие профессиогеनेза личности. Специальное внимание уделяется вопросам профессиональной самоидентификации будущего специалиста. Сделаны выводы относительно базовых социально-психологических условий проектирования юридического образования в условиях модернизации общества, обеспечивающих гармоничное развитие «Я» профессионально, «Я» личностного, «Я» социального, критического социального мышления, и самоактуализации.

Ключевые слова: проектирование образования, юридическое образование, выбор профессии, профессиональная деятельность, образовательное пространство юриста, психология профессиогеनेза, личностное развитие, формирование «Я концепции» будущего специалиста, самоактуализация.

LANOVENKO I. I.

SOCIO-PSYCHOLOGICAL BASES OF DESIGNING LEGAL EDUCATION IN MODERN CONDITIONS REFORM OF HIGHER EDUCATION

Article dedicated to the design of education determines the path of professional development of the individual, as a condition for the development of society. Through the prism of social-psychological approaches discussed ideas of design quality legal education. Think critically about the existing organization of educational space accents lawyer: forming cultural foundations of personality development lawyer respectively inquiries social practice, providing the specific requirements of professional activity. It seems that the problems of the development of vocational education in general and legal, in particular, is much broader, suggesting the integrity of the processes of training, education, creating a basis for further self-actualization. The latter is crucial for adaptation and professional fulfillment in a rapidly changing society. Also analyzed the educational project as an innovative idea of improving the quality of professional work, which should be regarded as the definition of institutional changes in the preparation of professional-based socio-psychological approach.

The article describes the components profессиоgenesis person, including, in the ontological aspect. Special attention is paid to the professional identity of the future specialist and its emotional component, the formation of «self-concept» Based on a comprehensive analysis of the conclusions regarding the underlying social and psychological conditions of the design of legal education in the modernization of society to ensure the harmonious development «I – Professional», «I – personal», «I – social» future lawyer, because the future is for those lawyers who are capable of critical social thinking, and self-actualization.

Keywords: design of the organization of education, legal education, choice of profession, professional activities, educational space lawyers, psychologists profессиоgenesis, personal development, the formation of «self – concept» of the future specialist, self-actualization.